

ВСТУП

Суть справи

Розслідування щодо Трампа й Росії — ймовірно, найбільш багатоаспектне і широкомасштабне федеральне кримінальне розслідування в історії США з найвищими ставками на кону. Воно пронизує континенти та десятиліття і занурює у свій вир понад чотири сотні осіб, мільйони сторінок фінансових звітів та десятки залишених без відповіді питань щодо стану нашої демократії. Його результатом уже стали десятки обвинувальних актів та безліч визнань провини й тюремних ув'язнень. Якщо президент Трамп змовився з кремлівськими агентами, щоб забезпечити перемогу на виборах або надалі отримувати прибутки від своєї імперії нерухомості, або якщо він у курсі, що хтось із його партнерів вдався до таких дій, — це ставить його у таку залежність від Кремля, що загрожує нашій національній безпеці — і навіть нашому національному суверенітету. Яких би політичних поглядів ви не притримувалися і якої б думки не були про Дональда Трампа, ви маєте законні підстави знати правду про трампівсько-російську змову, якщо прагнете, щоб Америка керувалася волею народу, а не Кремля.

З огляду на це ви будете здивовані, коли дізнаєтеся, що «змова» як юридичний термін за межами антимонопольного закону втрачає зміст. Із позицій загальної термінології, змова — це просто таємна угода (пряма або опосередкована) між двома чи більшою кількістю сторін про взаємовигідні дії. Про

що у випадку змови завжди негласно йдеться, так це про те, що практично завжди це — порушення закону, і тут не важать ані учасники, ані місце. Те, що певні дії у межах змови можуть тягти за собою кримінальну відповідальність, означає, що змовництво також є злочинною поведінкою. Образ американського політика, який змовляється з іноземною державою — навіть якщо відкинути, що йдеться про державу-ворога, — не сумісний із нашими цінностями, задекларованими разом із проголошенням Незалежності в 1776 році. Оскільки закони США не дозволяють іноземним громадянам втручатися в наші вибори, іноземні уряди взагалі утримуються від коментування наших виборчих процесів і, звичайно ж, не прагнуть допомагати нашим кандидатам ні грішми, ні в будь-який інший спосіб. Такі дії — федеральний злочин. Ті кілька випадків, коли політиків хапали за руку під час отримання внесків від іноземних інституцій, розцінювалися як винятковий скандал. Якщо ж з'ясується, що політик чи його люди звернулися до певної іноземної структури, щоб отримати грубі гроші на вибори чи практичну допомогу, скандал стане значущим для багатьох поколінь. А коли той політик балотується в президенти, і коли нація, в якій він шукає допомоги, — ворожа іноземна держава, яка веде кібервійну проти важливих для Америки об'єктів, цей значущий для усіх поколінь скандал стає безпрецедентним. Коротше кажучи, скидається на те, що трампівсько-російська історія завершується тим, що американці, на додачу Бенедикта Арнольда*, обирають новий архетип «американського зрадника».

Доказ змови у справі «Трамп–Росія» перебуває на видності. Коли президент чи його поплічники запевняють, що «змови

* Бенедикт Арнольд (Benedict Arnold) — генерал-майор та учасник війни за незалежність США, уславився як герой і як зрадник одночасно. — Тут і далі прим. пер.

не було», вони мають на увазі, що той тип змови, до якої, поза сумнівом, долучився президент, не тягне за собою кримінальної відповідальності — незалежно від наявності підстав для звинувачень у державній зраді. Останнє розмежування — вкрай важливе: адвокату Трампа Руді Джуліані у другій половині 2018 року коштувало надзусиль довести, що справа «Трамп–Росія» передусім політична і, оскільки більшість правників вважають, що висунути обвинувачення чинному президенту неможливо, правда — на його боці. За висунення обвинувачень президенту має проголосувати Палата представників, а Сенат має головувати на судовому слуханні й визнати президента винним. Є шанс, що, за нинішніх настроїв, до цього не дійде.

Конкретні вияви змови, до яких долучилися Трамп, члени його родини — вони ж його політичні радники, і його президентський штаб, можуть включати пособництво й підбурювання чи пов'язану з виборчими махінаціями змову, комп'ютерні злочини, підкуп і відмивання брудних грошей, так само як і тиск на свідків, неправдиві заяви, перешкоджання правосуддю і чимало іншого. Змова має місце, коли двоє або більше осіб досягають «обопільної згоди» і ставлять за мету переступити закон; порушення федерального закону має місце, коли сторони починають «сприяти» вчиненню навмисного злочину. Втім, щоб дати підстави говорити про порушення закону про змову, не обов'язково вчинити злочин. У системі американського правосуддя особи, призначені для судового розгляду справи, зобов'язані, відповідно до правил професійної етики, ревно захищати свою позицію. В інший спосіб система просто не працює; без сумлінних адвокатів ми теж могли би вдатися до так званої слідчої системи правосуддя, яка застосовується більшістю європейських судів, а

не змагальної, використовуваної тут, в Америці*. Сторонньому спостерігачеві ревна адвокація (zealous advocacy) часто видається радикалізмом; насправді ж вона — громадянський обов'язок захисників у суді, один із тих обов'язків, виконання яких виснажує емоційно й інтелектуально.

Це, поза сумнівом, стосується мого теперішнього публічного звіту про розслідування щодо Трампа й Росії, хоча, зізнаюся, мою роботу значно полегшила майже історична відсутність — я усвідомлено це стверджую — *будь-яких* доказів на підтвердження того, що президент США *не змовлявся* з нашими ворогами порушувати федеральний закон. Я заявляю про це не як політичний фанатик, а як американський громадянин і юрист, який упродовж багатьох років зосереджено вивчав тисячі поліцейських звітів, показань свідків, результатів лабораторних досліджень, а також документальних та фотосвідчень, аби віднайти будь-які сліди інформації, що могла б виправдати моїх клієнтів. Роки досвіду та звичка навчили мене шукати альтернативне пояснення, окрім пояснення очевидного: обвинувачений — справді злочинець, котрий несе відповідальність як за висунуті йому обвинувачення, так і за менш значні правопорушення, що входять до складу або є супровідними до злочинів, з якими обвинувачений зараз має справу. Те, що приблизно 95% звинувачених у кримінальних злочинах в Америці беруть відповідальність за вчинене і визнають свою провину в обмін на справедливий вирок, подеколи править для правоохоронців за доказ вини, а подеколи є обвинуваченням нам у нашій

* Змагальна система правосуддя характерна для держав із прецедентною правовою системою і передбачає безпосередню дискусію сторін перед судом (суддею або колегією присяжних), коли адвокати обох сторін можуть не лише контролювати перебіг процесу, але також є його безпосередніми учасниками; у випадку слідчої системи правосуддя, характерної для держав із нормативно-актною правовою системою, багато що визначається на стадії розслідування, і суддя веде засідання, ґрунтуючись на підготовлених заздалегідь документах.

неспроможності забезпечити обвинувачених ресурсами для належного самозахисту; хоча найчастіше це означає, що сукупна кількість доказів виявилася більш ніж переконливою.

Саме з огляду на цей досвід, принципи й філософію я стверджую, що ніколи раніше не стикався з кримінальним розслідуванням, у якому усі докази настільки ж викривальні, як у розслідуванні щодо Трампа й Росії. З професійної, не обтяженої упередженнями, позиції висновок щодо трампівсько-російського скандалу майже безсумнівний: незліченна кількість обвинувальних актів, тюремних вироків, а також гнітюча правда про публічних людей — усе це миттєво поставить під сумнів нашу спроможність рухатися вперед як функціонуючої демократії. На тлі того, що докази супроти Трампа і його співників настільки ретельно доповнюють один одного, ще більш вражає відсутність публічних спростувань Трампом чи його союзниками *фактів*, зміст яких набуде серйозного звучання у суді. Мене, як в всіх, цей факт дивує, особливо з огляду на те, хто саме обвинувачений і що саме так явно лежить на кону розслідування.

Як багаторічний адвокат із кримінальних справ я тривалий час із розумінням ставився — принаймні, філософськи — до ролі, відведеної нашою змагальною системою правосуддя, адвокату захисту. Групам адвокатів захисту переважно бракує ресурсів, вони беззбройні перед державним та федеральним апаратами із вбудованим у них слідчими органами, послідовно зорієнтованою на урядові потреби й інтереси судовою системою і гарно підготовленими прокурорами, безжально цілеспрямованими, якщо не завжди ефективними. Але Дональд Трамп — інший тип відповідача; його адвокати — інший різновид адвокатів; і захист, до якого він і його команда вдаються й донині, жоден юрист не може визнати як законний захист взагалі.

У своєму Твіттері Трамп щодня необґрунтовано, з переходом на особистості, атакує однаковою мірою прокурорів, слідчих і свідків, і робить все це так, ніби йому нічого не буде за тиск на свідків або перешкодження правосуддю, обвинувачення в чому загрожувало б будь-кому з моїх клієнтів із державних юридичних контор в Массачусетсі, Нью-Гемпширі або окрузі Колумбія, коли б вони поводитися так само. Його адвокати щодня грають у словесні ігри, котрі не стільки просувають інтереси клієнтів, скільки використовуються як потужна кампанія з дезінформації американців щодо того, як працює наша система правосуддя й чому. Наприклад, їхнє твердження, що «змова — не злочин» виходить за межі просто риторики й спричиняє вкрай неетичне викривлення суті справи: значення терміна «змова» підпадає під десятки федеральних кримінальних законів, за дотриманням яких можуть стежити і постійно це роблять правоохоронці. Щодо ширшої стратегії захисту, яку Трамп і його адвокати розробили супроти своїх критиків, то вона видається більш політичною, ніж юридичною. Щоразу, коли бачу по телевізору Руді Джуліані чи Джея Секулоу, котрі якщо не відкрито твердять, то натякають на змову «тіньової держави»* з метою підставити чинного президента, я сприймаю їх не як «братів-адвокатів», а як високооплачуваних політтехнологів.

У той час як кілька розділів цієї книжки містять оригінальні звіти, основна частина «Доказу змови» швидше упорядковує та аналізує інформацію, а не повідомляє про неї. Ця книжка — подеколи стисле, а подеколи й у найменших дрібницях зведення не лише доказів змови між командою Трампа (нині

* Поняттю «deep state» в українських реаліях відповідає поняття «тіньового уряду»; цій теорії змови зокрема присвячено чотирнадцятий розділ.

адміністрацією) і росіянами, але також породженої цією змовою злочинності. Підрозділи книжки упорядковані на основі новин провідних засобів масової інформації, на які я підписаний у Твіттері із січня 2017 року, а також додаткових інформаційних матеріалів і оновленого фактажу, які обґрунтовують і розширюють доступні мені завдяки Твіттеру матеріали. Загалом, наведені статті та аналітика охоплюють теперішній стан справ у розслідуванні щодо Трампа й Росії, зокрема відкрити для широкого загалу його частину. Сподіваюся, що читачі не лише отримають користь від цієї презентації даних, але й знайдуть чимало можливостей виявити у межах відібраних доказів нові зв'язки.

Обліковувати докази необхідно не лише через шалений темп трампівсько-російських новин і серйозність розслідування, що за ними криється, але й через те, що американці, здається, упродовж місяців не здогадуються, що відбувається. Спочатку було шість розслідувань у Конгресі — Постійного спеціального комітету з розвідки Палати представників (The House Permanent Select Committee on Intelligence), Комітету з розвідки Сенату (The Senate Select Committee on Intelligence), Комітету палати представників із питань судочинства (The House Judiciary Committee), Судового комітету Сенату (The Senate Judiciary Committee), Комітету з надзору та реформи уряду Палати представників (The House Oversight and Government Reform Committee) та Судового підкомітету Сенату з питань злочинності та тероризму (The Senate Judiciary Subcommittee on Crime and Terrorism) — нині ведеться лише одне, Сенатським комітетом із розвідки. Інші розслідування або згорнули, або спрямували свою увагу на переслідування, засудження, а в деяких випадках навіть висунення кримінальних обвинувачень представникам правоохоронних органів

і партнерам США у питаннях розвідки, які розслідували (і в багатьох випадках роблять це й нині) дії президента та його команди. Тим часом окреме розслідування Конгресом російського втручання у президентські вибори 2016 року — його краще класифікувати як «запеклу» кібервійну, ніж як «втручання» — триває; воно все ще не привело до нових гарантій безпеки виборчого процесу з боку адміністрації Трампа чи нового бюджету на забезпечення безпеки під час виборів. Між тим одне професійне, неупереджене розслідування зв'язків Трампа з Росією, проведене спецпрокурором Робертом Мюллером у Міністерстві юстиції, практично одразу позбавлене розголосу і потерпає від постійних нападів та погроз Трампа, його прибічників у Конгресі та адвокатів у медіа припинити його.

Унаслідок усього цього хаосу американці або введені в оману суб'єктивними доказами, викладеними спільниками Трампа в Конгресі, розчаровані Комітетом із розвідки Сенату, зокрема браком прогресу в його роботі і дивним небажанням вручати повістки в суд ключовим свідкам, або ж спантеличені відсутністю інформації з канцелярії спецпрокурора у Міністерстві юстиції.

Кожні кілька тижнів або місяців новини повідомляють про нове звинувачення чи визнання провини, або ж завдяки охочому привернути до себе увагу працівникові відбувається витік інформації з Білого дому, що дозволяє громадськості бодай приблизно уявити, що може відбуватися за лаштунками. Але цього ніколи не досить; здається, нічого не вирішується. Це — стан Америки в 2018 році: ми чекаємо на новини про ймовірність того, що наш президент може мати зобов'язання перед іноземною державою, але остаточний вердикт не оголошується, незважаючи на відчуття, що до нього рукою подати.

Америка заслуговує і вимагає обліку свідчень, зібраних ЗМІ, слідчими Конгресу і правоохоронними органами, до остаточної всебічної доповіді спецпрокурора, яка може з'явитися не раніше кінця 2019, а то й у 2020 році*. Заступник генерального прокурора Род Розенштейн, який нині наглядає за перебігом розслідування, не зобов'язаний публікувати звіт, щойно його отримає, — хоча я як адвокат сподіваюся і чекаю, що він, в ім'я нації, це зробить. Тож, громадськість може ніколи й не дізнатися усіх подробиць, що саме відбувалося між Кремлем і Дональдом Трампом, Республіканською партією, поплічниками Трампа як в уряді, так і за його межами.

«Доказ змови» має на меті просувати публічне обговорення найзначнішого кримінального розслідування у нашому житті. Але читачам слід знати про існування одного різновиду доказів, який відсутній у цій книзі: йдеться про фінансові звіти. Порушивши сорокарічну традицію, Трамп відмовився оприлюднити до дня виборів свої податкові декларації, і ми вже зрозуміли, що вони ніколи не будуть оприлюднені. І, порушуючи традицію значно тривалішу за сорок років, Конгрес США відмовився викликати повісткою в суд або в інший спосіб силувати до розкриття фінансових документів, якого б розслідування це не стосувалося, навіть якщо зазначені документи можуть слугувати ширмою для надходження грошей через підставні корпорації і на приховані банківські рахунки. Навіть Міністерство фінансів нещодавно було звинувачене в неспроможності надати документи, які би могли завчасно поінформувати Америку про підозрілі оборудки за участі підсудної російської шпигунки Марії Бутіної (фігурує як *Maria* і як *Mariia*) і її бойфренда, функціонера Республіканської партії і члена Національної стрілецької асоціації США Пола Еріксона¹.

* Доповідь стала доступна широкому загалу в квітні 2019 року.

На жаль, це — невиконання обов'язків і щербата слава, залагодити які не в силі жодне публічне розслідування: ми, громадськість, не маємо повноважень на вручення повістки до суду і можемо хіба що заохочувати тих, чия це робота, тим, як голосуємо що два роки* або під час позачергових виборів. Тож, тоді як розслідування щодо Трампа й Росії може скінчитися викриттям однієї з найбільш зухвалих за все минуле століття схем відмивання брудних грошей, імовірно, за участі одного чи кількох європейських банків чи банків Кіпру, що перебувають під слідством у справі відмивання брудних російських грошей, ця книжка поки що не може сягнути так далеко².

Тим не менше, слідча модель мого Твіттера і цієї книжки, використовувані як внесок у публічне обговорення справи Трамп–Росія, ґрунтується на розробці «суті справи» — викладі перебігу справи, в якому поєднані всі інші виклади. Якісно викладена «суть справи» має бути як динамічною, так і всеохопною; вона повинна адаптуватися до появи нових фактів і швидко витісняти застарілі припущення новою аналітикою. Щоб описати суть, слідчий мусить передусім ознайомитися з усіма фактами справи — завдання, котре у випадку настільки складної й масштабної фактологічної картини, як у розслідуванні щодо Трампа й Росії, може видатися складним і навіть нездійсненним. Тим не менше, відданий справі слідчий вибудовує хронологію подій, галерею психологічних портретів ключових свідків і підозрюваних, а також добірку прямих й опосередкованих доказів. У такий спосіб слідчий спроможний

* Йдеться про так звані «проміжні» вибори, які відбуваються що два роки; припадають на половину терміну президента США, тому результати виборів вважається мірилом ефективності роботи президента і його команди; позачергові (спеціальні) вибори призначаються для заповнення тих чи інших вакансій, якщо така потреба виникає у міжвиборчий період.

стати автором потужного викладу, який швидше підтверджує, ніж спростовує, наявні на цей момент докази.

У випадку розслідування Трамп–Росія єдина більш-менш схожа на правду «суть справи», суголосна з наявними доказами, — у тому, що Дональд Трамп і його найближче оточення у складі десяти-дванадцяти помічників, соратників і союзників змовилися з ворожою іноземною владою, щоб за фінансову винагороду і — зрештою — за приховану допомогу на виборах продати контроль над зовнішньою політикою Америки. У викладенні справи по суті не стверджується, що хтось із президентського оточення брав участь у хакерських атаках чи хоча б знав заздалегідь про російські кібервторгнення; тут не стверджується, що змова, до якої долучилося чимало членів команди Трампа, філігранно продумувалася, а не хаотично, по-аматорськи і швидко нагромаджувала викривальні докази; не було потреби, щоб усі згадані у викладі події відбувалися приватно, бо насправді чимало з них розгорталися на видноті перед багатомільйонною аудиторією американців; не стверджується, що будь-яка з вчинених дій піднялася до рівня державної зради — прописаної у федеральному кримінальному законі, до якого звертаються лише у випадку, коли Америка оголошує про стан війни. Що «суть справи» дає, так це пояснення підозрілої поведінки Дональда Трампа, його родини та найближчих соратників упродовж десятиріч, поведінки, котра припускає, що ці негативні персонажі очікували отримати й отримали чималу фінансову винагороду в обмін на дружню до Кремля, але протилежну інтересам Сполучених Штатів політичну позицію. Далі стверджується, що відколи Трамп отримав вичерпну інформацію про російські злочини для того, щоб нести юридичну відповідальність за обіцянки допомоги та сприяння просуванню вигідної Кремлю політики (цієї точки відліку Трамп досягнув

найпізніше 17 серпня 2016 року), — будь-які інші додаткові дії на користь російських інтересів були злочинними. У викладенні справи по суті упорядковується чіткий і зрозумілий перелік тих помічників, соратників і союзників Трампа, які були співучасниками його фінансово вмотивованої політики з умиротворення ворожої іноземної держави, і, таким чином, це пояснює, чому майже кожне ім'я цього списку стосується штабу Трампа, перехідного післявиборчого періоду або представників адміністрації, які брехали про свої зв'язки з росіянами.

У кримінальному розслідуванні одна суттєва брехня може вказувати на те, що свідок або підозрюваний мають нечисту совість; у розслідуванні щодо Трампа й Росії суміш напівправди й відвертої брехні, поширюваної десятьма-дванадцятьма причетними до «команди Трампа» співниками, нині обраховується десятками. Просто зараз бездіяльність республіканців у Конгресі — неспроможність або притягти до відповідальності тих, хто брехав Конгресу, або викликати до суду тих, хто взагалі відмовиться говорити з Конгресом, — дозволяє цій брехні тривати.

«Доказ змови» має на меті ретельно, всеохопно і переконливо викласти докази на підтримку справи, суть якої — відповісти на питання: що зараз відбувається в Америці і як ми можемо цьому покласти край?

РОЗДІЛ 1

Росія і Трампи (1987–2012)

СТИСЛИЙ ВИКЛАД

Після п'ятнадцяти років фінансових провалів у Росії — провалів, зумовлених не браком бажання досягнути успіху, а браком доступу до росіян, які роблять збагачення можливим, — Трампи нарешті розуміють, що шлях до того, щоб зробити статки на нерухомості в Росії, торується через кишені впливових російських чиновників¹. Коли ж на початку двохтисячних Трампи затирили цей урок, результатом стало російське багатство, якого так давно прагнула родина, зокрема її старійшина Дональд Трамп-старший. Родина також здобуває новий сонм російських, російсько-американських і народжених за радянської доби союзників, які вчасно врятовують сім'ю від бізнесових протистоянь у період спаду кінця 2000-х і початку 2010-х років, коли чимало банків США відмовлятимуть «Трамп Організейшн» у кредитуванні². Чимало з цих нових спільників мають кримінальне минуле, сумнівний бізнес, тісні зв'язки з Кремлем або усе це одночасно. Але багаторічна трампівська неприхована любов до Росії, як і вихваляння грошима, заробленими упродовж років завдяки численним діловим зв'язкам із цією країною, миттєво зникнуть, щойно — фактично одразу після президентських виборів 2012 року — Дональд Трамп вирішує балотуватися на посаду президента США³.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

ФАКТИ

До 1987 року Дональда Трампа не вважають за значного політичного громадського діяча. Однак 1987 року він друкує «Мистецтво укладати угоди»^{*} і вирушає до Москви — й одна з цих подій (або ж обидві) скеровують його у напрямку політичної кар'єри⁴.

Поїздка Трампа 1987 року до Москви відбувається на запрошення посла Росії в США Юрія Дубініна. Трамп зупиняється у «ленінському» номері готелю «Національ», який, як зазначає Джонатан Чайт із «Нью-Йорк Мегезін» (New York Magazine) у 1987-му «безсумнівно прослуховувався»⁵. Трамп зустрічається з радянськими чиновниками, щоб обговорити можливості зведення готелю Трампа, і повертається сповнений упевненості, що ті «хочуть» мати з ним справу⁶.

По поверненні до США Трамп витрачає приблизно 100 000 доларів на політичну рекламу в газетах, в якій нападає на держави-союзників Америки, зокрема Японію та Саудівську Аравію, закидаючи їм занадто малі витрати на оборону⁷. Він закликає Америку «обкласти даниною ці заможні країни» і невдовзі після здійснює гучну поїздку до Нью-Гемпширу — одну з тих, яку часто називають прелюдією президентських намірів⁸.

Трампові наміри 1987 року щодо власного готелю у Москві зазнають невдачі, як йдеться у «Вашингтон Пост» (Washington Post), лише тому, що він «був заклопотаний іншими бізнес-проектами»⁹.

Щойно компанії Трампа приходять до тями після низки банкрутств 1991 і 1992 років, він знову зосереджує увагу на

^{*} Йдеться про книгу Дональда Трампа «The Art of the Deal»; український переклад: Дональд Трамп, Тоні Шварц. Мистецтво укладати угоди. — К.: КМ-Букс, 2017. — 304 с.

російському ринку¹⁰. 1996 року Трамп повертається до Москви з Говардом Лорбером, «одним із двох найближчих друзів», як називає його «Пост»¹¹. Разом вони підшуковують місце для офісної вежі і зрештою знаходять і саме місце, і перспективного російського партнера для цього проекту. Трамп оголошує про плани міжнародного будівництва під своїм брендом у листопаді 1996 року; угода передбачає інвестування 250 мільйонів доларів і надання ліцензії на використання бренду двом спорудам¹². «Ми розуміємо, що робитимемо», — каже Трамп¹³. На прес-конференції, зібраній задля популяризації угоди, він зізнається, що ніколи раніше не був «так вражений потенціалом жодного міста, як вразила мене Москва»¹⁴.

Утім, у Трампа — проблема: американські банки більше не даватимуть у борг, посилаючись на його репутацію позичальника, звичного повертати «ламаний гріш» — банки йменують це «Дональд-ризик»¹⁵.

У 1997 році, хоча будівництво не почалося, «Нью-Йоркер» (The New Yorker) пише, про «далекосяжні надії Трампа на московські інвестиції та ділові зв'язки»¹⁶. Плани Трампа щодо розбудови імперії нерухомості в Росії сягають далеко за межі одного готелю «Трамп Інтернешнл»: він малює собі в уяві значно ширшу низку інвестицій. «[Ц]е будуть хмарочоси й готелі... [М]и співпрацюємо з місцевою владою, мером Москви і його людьми. Поки що вони йдуть нам назустріч»¹⁷, — розповідає він «Нью-Йоркеру».

Тоді як упродовж 1996-го плани Трампа остаточно провалюються, в Росії починається період політичних потрясінь, коли за п'ятнадцять місяців 1997 і 1998 років націю один за одним очолюють п'ять прем'єр-міністрів, призначених Борисом Єльциним. Останній із цих прем'єрів — чоловік на ім'я Володівір Путін¹⁸.

Путін, колишній перший заступник голови уряду Санкт-Петербурга (тобто щось на зразок заступника мера), виявляє не-підробний інтерес до «Міс Санкт-Петербург» Оксани Фьодорової, ще до того, як вона стане «Міс Росія» в 2001¹⁹. Добре відомо, що він тримає її фото у своєму кабінеті²⁰. Після перемоги Фьодорової на конкурсі «Міс Росія» в 2001 році ширяться чутки — почасти через присутність на конкурсі як охоронців путінської внутрішньої розвідувальної служби, ФСБ, — що усе підлаштували так, щоб перемогла вона²¹. Місцева преса зазначає, що або конкурс був корумпований, або організатори сьомим чуттям зрозуміли, що буде нерозумно — «неполіткоректно», як називає це «Телеграф» (The Telegraph), — дозволити перемогти комусь, окрім Фьодорової²².

Після здобуття корони «Міс Росія» Фьодорова в 2002 році представляє Росію на «Міс Всесвіт», міжнародному конкурсі краси, що належить Дональду Трампу. Хоча дійство 2002 року має відбутися в Пуерто-Ріко, у Росії, з огляду на симпатії Путіна до Фьодорової і те, що за півстолітню історію конкурсу в ньому не перемагала жодна росіянка, градус очікування зашкалює²³.

На час проведення «Міс Всесвіт 2002» офіційним бойфрендом Фьодорової значиться Владімір Голубєв, санкт-петербурзький кримінальний авторитет, тісно пов'язаний зі сферою будівництва²⁴. Утім, у Москві подіюють, що насправді Фьодорова — з іншим Владіміром; у травні 2002 року в надрукованій одразу після «Міс Всесвіт 2002» статті її називають «дівчинкою Путіна»²⁵. Оскільки Фьодорова виграє конкурс краси і стає першою в історії «Міс Всесвіт» переможницею з Росії, конкурс привертає неабияку увагу московської преси.

2 листопада 2017 року очевидець того, як відбувалося суддівство на «Міс Всесвіт 2002», зв'яжеться зі мною, щоб

розповісти про «фальсифікацію» конкурсу²⁶. Після підтвердження особи, свідок розповідає таке: коли на «Міс Всесвіт 2002» лишилося усього десять учасниць — на етапі відбору, до якого Трамп долучається безпосередньо на той історичний момент конкурсу — він звертається до поважного журі й дає знати, що хоче, щоб як «Міс Всесвіт» коронували «Міс Росія»²⁷. Джерело наводить слова Трампа: «Поза сумнівом, тут є жінка — на голову вища за інших. Вона — та, за кого я б проголосував»²⁸. З огляду на ситуацію, в якій це прозвучало, — Трамп озвучив офіційні вказівки членам журі, коли ті готувалися підбити підсумки конкурсу, — а також з огляду на манеру, в якій це було сказано, очевидець стверджує, що Трамп «вказав журі, за кого голосувати», і додає, що подальші розмови між поважними представниками журі доводять, що в декотрих із них теж склалося таке враження²⁹.

Журі голосує за «Міс Росія», яка в результаті стає «Міс Всесвіт», аж допоки через сто двадцять днів у неї не забирають титул через неналежне виконання обов'язків³⁰. Як розповіли пізніше поважним членам журі причетні до конкурсу особи, корону у Фьодорової відібрали через замовчування кримінальної поведінки її бойфренда, Владіміра Голубева³¹.

Упродовж наступних сорока восьми місяців після «Міс Всесвіт 2002» статки Трампа в Росії різко змінюються. Після п'ятнадцяти років невдалих спроб потрапити на російський ринок — а саме ринок московський — Трамп з'ясовує, що Росія раптом є надзвичайно важливою складовою інвестиційного портфеля «Трамп Організейшн», як пояснюватиме Дональд Трамп-молодший у промові 2008 року перед інвесторами на конференції на Манхеттені³². Хоча почасти «поштовх до зростання продажів об'єктів у «Ворлд Трамп Тауер» (Trump World Tower) росіянам у 2002 році» пояснюється початком співпраці

Міжнародної нерухомості Сотбіс (SoTheby's International Realty) із російською компанією «Кірсанова Ріелті», ще одна причина криється в тому, що за кілька місяців після конкурсу краси «Міс Всесвіт» один пов'язаний із російським кримінальним світом російський емігрант у супроводі свого ділового партнера, народженого ще в часи СРСР, Тевфіка Ариффа, пропонує Трампу партнерство у бізнесі³³. Емігрант цей, Фелікс Сатер, упродовж наступних років забезпечить Трампа чималою кількістю клієнтів-росіян і відіграватиме важливу роль у пошуку партнерів серед уроджених росіян для найбільшого будівельного проекту Трампа у 2000-ті — «Трамп Сохо» (Trump SoHo)³⁴. Доступ Сатера до найвищих урядових щаблів Росії стає очевидним, коли 2006 року він організовує для Іванки Трамп під час її візиту в Кремль можливість посидіти в кріслі Путіна³⁵. За словами Даніеля Трейсмана, професора політології Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі та експерта з російської політики, кожен, хто може запропонувати відвідувачам Кремля крісло Путіна, мусить мати «дозволи найвищих [російських] органів безпеки і [користуватися] персональною довірою Путіна»³⁶.

Того ж року Пол Манафорт переїжджає в апартаменти на сорок третьому поверсі «Трамп Тауер», сплачуючи за них 3,6 мільйона доларів тоді, як отримує мільйони, працюючи на проросійських політиків в Україні³⁷. Усього лише рік до того «Манафорт запропонував у секретному стратегічному плані... що впливатиме на політику, ділові відносини і висвітлення новин у США, Європі і колишніх радянських республіках на користь уряду президента Владіміра Путіна»³⁸. Зрештою пропозиція Манафорта приймається, 2006 року «близкий соратник Путіна» Олег Деріпаска виплачує йому 10 мільйонів доларів — того ж року він купує собі апартаменти в «Трамп Тауер»³⁹.